

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Lenky Kaniové, JUDr. Zdeňka Kühna, Mgr. Bc. Radovana Havelce a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobců: **a) A. K., b) nezl. S. K.**, nezletilý žalobce zastoupen žalobkyní ad a) jakožto zákonnou zástupkyní, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 6. 11. 2008, č. j. OAM-1-767/VL-07-ZA05-2007, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 3. 2009, č. j. 16 Az 18/2008 - 13,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 3. 2009, č. j. 16 Az 18/2008 - 13, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Výše uvedeným rozhodnutím žalovaný neudělil žalobcům mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).

Proti tomuto rozhodnutí žalobci podali žalobu, v níž obecně namítli porušení § 4 odst. 1, § 50 odst. 4, § 68 odst. 3 správního řádu a § 12 písm. b) zákona o azylu. Navrhli, aby soud rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Současně požádali o ustanovení advokáta s tím, že ten žalobu řádně doplní.

Přípisem ze dne 12. 12. 2008 (č. l. 4) krajský soud žalobce vyzval k prokázání osobních, majetkových a výtěžkových poměrů. K této výzvě žalobkyně ad a) zaslala soudu vyplněný formulář „Potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech“, v němž uvedla, že nemá žádné příjmy ani majetek.

Následně soud v záhlaví označeným usnesením žádosti žalobců o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě nevyhověl. Uvedl, že podle § 35 odst. 8 s. ř. s. je možné žalobci ustanovit zástupce pouze pokud nemá dostatečné prostředky a je zřejmé, že s ohledem na své poměry není v řízení před soudem schopen bez poskytnutí právní pomoci řádně uplatňovat svá práva. V daném případě žalobci prokázali splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků. Pokud jde o druhou podmínku, soud konstatoval, že žalobci sepsali žalobu kvalifikovaně ve smyslu § 37 odst. 3 a § 71 odst. 1 s. ř. s. V dalším průběhu řízení je soud rozsahem žalobních námitek vázán a tudíž by nemohl přihlížet k případným dalším námitkám, a to i kdyby byly specifikovány za pomoci zástupce. Lhůta pro rozšíření žaloby o další žalobní body již totiž v souzené věci uplynula. Žalobci tedy využili kvalifikovaným způsobem svých práv k ochraně svých zájmů, prokázali dobrou orientaci v právním řádu České republiky a jejich procesní situace tak není důvodem pro ustanovení advokáta v řízení, v němž není právní zastoupení povinné. Soud dodal, že v dalším průběhu řízení mohou žalobci opětovně požádat o ustanovení zástupce, vyvstane-li taková potřeba z důvodu ochrany jejich práv.

Ve včasné kasační stížnosti proti tomuto usnesení žalobci uvedli, že krajský soud nevzal dostatečně do úvahy jejich finanční situaci, v níž nemohou shromažďovat dokumenty na ochranu svých práv, tyto by však mohl bez problémů obstarávat placený právník. Nic přitom nebrání tomu, aby advokát zastupoval žalobce během celého řízení a nikoli až při jednání, jak uvedl krajský soud. Navrhli, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení krajského soudu zrušil.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel podle § 105 odst. 2 s. ř. s. zastoupen advokátem. V dané věci však povaha rozhodnutí, proti němuž kasační stížnost směřuje, vylučuje, aby skutečnost, že stěžovatelé nejsou zastoupeni advokátem a sami rovněž nemají právnícké vzdělání, bylo možno považovat za důvod pro odmítnutí kasační stížnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS; všechna citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

Po konstatování přípustnosti kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelů. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

K podrobnějšímu vymezení institutu přijatelnosti kasační stížnosti ve věcech mezinárodní ochrany lze pro stručnost odkázat např. na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS. Podle tohoto usnesení se o případ přijatelnosti kasační stížnosti může jednat mj. tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do právního postavení stěžovatele; příkladem toho může být např. hrubé pochybení krajského soudu v jednotlivém případě při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud z níže uvedených důvodů shledal, že se o tento případ jedná v souzené věci, a proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná a je tedy zapotřebí se jí meritorně zabývat.

V posuzované věci vzešla z obsahu kasační stížnosti otázka, zda je ustanovení zástupce třeba k ochraně práv žalobců.

Jak správně uvedl krajský soud, ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. vymezuje pro ustanovení zástupce účastníka řízení před soudem dvě kumulativní podmínky. První podmínkou

je předpoklad osvobození tohoto účastníka řízení od soudních poplatků. Druhou podmínkou je potřeba takového ustanovení k ochraně jeho práv.

První podmínku považoval krajský soud za splněnou, o podmínce druhé však uvážil opačně. Své rozhodnutí o nevyhovění žádosti založil na tom, že žalobci sepsali kvalifikovanou žalobu, přičemž v důsledku zásady koncentrační nelze žalobní body již podané žaloby rozšiřovat a v daném řízení navíc není zastoupení podle zákona povinné. Těmto závěrům však Nejvyšší správní soud nemůže přisvědčit.

Jak plyne z judikatury zdejšího soudu, musí se soud při rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce otázkou potřeby ochrany práv účastníka řízení zabývat komplexně. Sama o sobě tak nehraje roli otázka, že zastoupení není v dané právní věci povinné. Potřebu ochrany práv v řízení před soudem pak nelze omezovat pouze „na podání žaloby samotné či stanovení žalobních bodů, pro které má být žaloba soudem projednána, a nelze ji tedy omezovat ani na pouhé doplnění žaloby o důvody nové“. Skutečnostmi, které nutně musí být při rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce zjišťovány, jsou „jako hmotněprávní charakter projednávané věci, tak osobnostní a faktické poměry stěžovatele včetně úrovně jeho legitimně očekávatelného a předvídatelného povědomí o hmotných i procesních právech, která pro něj z včas podané žaloby vyplývají“ (viz rozsudek ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 - 45, publ. pod č. 492/2005 Sb. NSS). Je-li pak žalobcem cizinec, přihlédně soud také k jeho znalosti českého jazyka a orientaci v právním řádu České republiky (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003 - 47, publ. pod č. 108/2004 Sb. NSS).

Souhrnem výše naznačených, pro rozhodování o ustanovení zástupce relevantních skutečností, se však krajský soud dostatečně nezabýval a otázku potřebnosti ustanovení zástupce zkoumal nesprávně pouze s ohledem na obsah žaloby a nemožnost rozšiřování žalobních bodů. I při posuzování těchto předpokladů pak postupoval nesprávně, a to zejména v otázce „kvalifikovanosti“ žalobkyně a) při sepisu předmětné žaloby. Jedná se totiž o formulářovou žalobu, poměrně často používanou žalobci ve věcech mezinárodní ochrany. Tato žaloba však nespĺňuje požadavky projednatelnosti, když její obsah tvoří pouhé obecné odkazy na určitá ustanovení zákona bez souvislosti s konkrétními skutkovými výtkami (k náležitostem žaloby ve správním soudnictví a k otázce odstraňování jejich nedostatku srov. rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2005, č. j. 2 Azs 92/2005 - 58, publ. pod č. 835/2006 Sb. NSS; dále též např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2007, č. j. 2 Azs 54/2007 - 42). Taková žaloba vyžaduje doplnění či upřesnění v ní naznačených žalobních bodů na výzvu soudu podle § 37 odst. 5 s. ř. s. Této skutečnosti si byla žalobkyně vědoma, a tím, že v žalobě zmínila doplnění žaloby ve spojitosti s žádostí o ustanovení advokáta též dala soudu najevo pochybnosti o své způsobilosti hájit své zájmy v řízení před soudem (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 - 64, či ze dne 19. 10. 2006, č. j. 6 Azs 306/2005 - 66).

Nedostatečným posouzením žádosti o ustanovení zástupce krajským soudem mohlo být žalobcům znesnadněno uplatnění i ústavním pořádkem zaručeného (č. 1. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) práva na právní pomoc v řízení před soudy a též práva na přístup k soudu. To se pak v konečném důsledku mohlo negativně projevit i v jejich materiální sféře.

Z uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.), v němž, vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku

(§ 110 odst. 3 s. ř. s.), rozhodne i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti
(§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. května 2009

JUDr. Marie Žiškova
předsedkyně senátu